

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (sedmého senátu)

13. října 2022 *

„Řízení o předběžné otázce – Sociální zabezpečení – Nařízení (ES) č. 883/2004 – Články 67 a 68 – Rodinné dávky – Nárok na dávky z titulu důchodu – Důchodce, jemuž je důchod vyplácen dvěma členskými státy – Členský stát (členské státy), ve kterém (v nichž) má tento důchodce nárok na rodinné dávky – Nařízení (ES) č. 987/2009 – Článek 60 odst. 1 třetí věta – Právní předpisy členského státu, které přiznávají rodinné dávky rodiči pečujícímu o dítě ve své domácnosti – Nepodání žádosti o poskytnutí těchto dávek ze strany tohoto rodiče – Povinnost zabývat se žádostí podanou druhým rodičem – Žádost o vrácení rodinných dávek vyplacených druhému rodiči – Přípustnost“

Ve věci C-199/21,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Bundesfinanzgericht (spolkový finanční soud, Rakousko) ze dne 19. března 2021, došlým Soudnímu dvoru dne 30. března 2021, v řízení

DN

proti

Finanzamt Österreich,

SOUDNÍ DVŮR (sedmý senát),

ve složení M. L. Arastey Sahún, předsedkyně senátu, F. Biltgen (zpravodaj) a J. Passer, soudci,

generální advokát: P. Pikamäe,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za českou vládu J. Pavlišem, M. Smolkem, a J. Vláčilem, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi B.-R. Killmannem a D. Martinem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 2. června 2022,

* Jednací jazyk: němčina.

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 67 druhé věty a čl. 68 odst. 1 a 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (Úř. věst. 2004, L 166, s. 1, Zvl. vyd. 05/05, s. 72), jakož i článku 60 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004 (Úř. věst. 2009, L 284, s. 1).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi DN a Finanzamt Österreich (rakouská daňová správa), dříve Finanzamt Wien (daňová správa ve Vídni, Rakousko) (dále jen „daňová správa“) ve věci vymáhání vrácení rodinných dávek, které DN obdržel v Rakousku v období od ledna do srpna 2013 z důvodu finanční zátěže spojené s výživou jeho dcery, jež žije s jeho bývalou manželkou v Polsku.

Právní rámec

Unijní právo

Nařízení č. 883/2004

- 3 Článek 1 nařízení č. 883/2004 zní:

„Pro účely tohoto nařízení se:

[...]

i) ‚rodinným příslušníkem‘ rozumí:

[...]

- 3) je-li určitá osoba považována podle právních předpisů použitelných podle pododstavců [bodů] 1 a 2 za rodinného příslušníka nebo člena domácnosti, pouze pokud žije v téže domácnosti jako pojištěná osoba nebo důchodce, pokládá se tato podmínka za splněnou, jestliže dotyčná osoba je závislá hlavně na pojištěné osobě nebo důchodci;

[...]

q) ‚příslušnou institucí‘ rozumí:

- i) instituce, u které je dotyčná osoba pojištěna v době podání žádosti o dávku,

nebo

- ii) instituce, u které dotyčné osobě vznikne nebo by vznikl nárok na dávky, kdyby tato osoba nebo její rodinný příslušník nebo rodinní příslušníci měli bydliště v členském státě, ve kterém se dotyčná instituce nachází,

nebo

- iii) instituce určená příslušným orgánem dotčeného členského státu,

nebo

- iv) v případě systému zahrnujícího povinnosti zaměstnavatele ohledně dávek stanovených v čl. 3 odst. 1 buď dotčený zaměstnavatel, nebo pojistitel, anebo neexistují-li, subjekt nebo orgán určený příslušným orgánem dotčeného členského státu;

[...]

- s) ‚příslušným členským státem‘ rozumí členský stát, ve kterém se příslušná instituce nachází;

[...]

- z) ‚rodinnou dávkou‘ rozumí všechny věcné nebo peněžité dávky určené k vyrovnání rodinných výdajů, s výjimkou záloh na výživné a zvláštních dávek při narození dítěte a při osvojení dítěte uvedených v příloze I.“

- 4 Článek 2 odst. 1 tohoto nařízení zní takto:

„Toto nařízení se vztahuje na státní příslušníky členského státu, osoby bez státní příslušnosti a uprchlíky bydlící v některém členském státě, kteří podléhají nebo podléhali právním předpisům jednoho nebo více členských států, jakož i na jejich rodinné příslušníky a pozůstalé.“

- 5 Podle čl. 3 odst. 1 písm. j) uvedeného nařízení se toto nařízení vztahuje na veškeré právní předpisy týkající se oblastí sociálního zabezpečení, pokud jde o rodinné dávky.

- 6 V hlavě III kapitole 8 téhož nařízení, která se týká rodinných dávek, článek 67 tohoto nařízení, nadepsaný „Rodinní příslušníci bydlící v jiném členském státě“, stanoví:

„Osoba má nárok na rodinné dávky v souladu s právními předpisy příslušného členského státu, včetně dávek pro rodinné příslušníky, kteří bydlí v jiném členském státě, jako by bydleli v příslušném členském státě. Důchodce však má nárok na rodinné dávky v souladu s právními předpisy členského státu příslušného pro poskytování jeho důchodu.“

- 7 Článek 68 nařízení č. 883/2004, který je rovněž součástí této kapitoly 8 a je nadepsaný „Pravidla přednosti v případě souběhu“, v odstavcích 1 a 2 stanoví:

„1. Jsou-li během stejné doby poskytovány stejným rodinným příslušníkům rodinné dávky podle právních předpisů více než jednoho členského státu, použijí se tato pravidla přednosti:

- a) u dávek poskytovaných více než jedním členským státem z různých důvodů platí toto pořadí přednosti: na prvním místě jsou nároky přiznané z důvodu zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti, na druhém místě jsou nároky přiznané z důvodu pobírání důchodu, a nakonec nároky přiznané z důvodu místa bydliště;

- b) u dávek poskytovaných více než jedním členským státem ze stejného důvodu je stanoveno pořadí přednosti na základě těchto pomocných kritérií:

[...]

- ii) v případě nároků přiznaných z důvodu pobírání důchodů: místo bydliště dětí, je-li dotyčný důchod poskytován podle právních předpisů tohoto státu, a podpůrně případná nejdelší doba pojištění nebo bydlení podle kolidujících právních předpisů;

[...]

2. V případě souběhu nároků se rodinné dávky poskytují v souladu s právními předpisy, které mají v souladu s odstavcem 1 přednost. Nároky na rodinné dávky z důvodu kolidujících právních předpisů se pozastavují až do částky stanovené prvními právními předpisy a v nezbytných případech se poskytuje vyrovnávací doplatek ve výši, která tuto částku přesahuje. Tento vyrovnávací doplatek však není nezbytné poskytovat na děti bydlící v jiném členském státě, pokud se nárok na dotčenou dávku zakládá výhradně na místě bydliště.“

Narizení č. 987/2009

8 Článek 60 odst. 1 narizení č. 987/2009 zní:

„Žádost o poskytnutí rodinných dávek se zasílá příslušné instituci. Pro účely článků 67 a 68 [...] narizení [č. 883/2004] se přihlíží k situaci celé rodiny, jako by se na všechny dotyčné osoby vztahovaly právní předpisy dotčeného členského státu a všechny dotyčné osoby v tomto členském státě měly bydliště, zejména pokud jde o nárok určité osoby na takové dávky. Pokud osoba mající nárok na dávky své právo neuplatní, přihlédne příslušná instituce členského státu, jehož právní předpisy jsou použitelné, k žádosti o rodinné dávky podané druhým rodičem či osobou za rodiče považovanou nebo osobou či institucí jednající jako opatrovník dítěte nebo dětí.“

9 Článek 60 odst. 2 až 5 tohoto narizení stanoví zejména mechanismy spolupráce mezi příslušnými institucemi různých členských států pro účely použití článku 68 narizení č. 883/2004.

Rakouské právo

10 Článek 2 Bundesgesetz betreffend den Familienlastenausgleich durch Beihilfen (spolkový zákon o vyrovnání rodinných výdajů) ze dne 24. října 1967 (BGBl. 376/1967), ve znění použitelném na spor ve věci v původním řízení, (dále jen „FLAG“), stanoví:

„1. Osoby, jejichž bydliště nebo místo obvyklého pobytu se nachází na spolkovém území, mají nárok na rodinné dávky

[...]

b) na zletilé děti, které nedovršily věku 24 let a absolvují odbornou přípravu na zaměstnání [...]

[...]

2. Nárok na rodinné dávky na dítě uvedené v odstavci 1 má osoba, jejíž domácnosti je dítě členem. Osoba, jejíž domácnosti není dítě členem, která však převážně nese náklady na jeho výživu, má nárok na rodinné dávky, pokud na ně nemá nárok žádná jiná osoba podle první věty tohoto odstavce.

3. Pro účely tohoto oddílu se ‚dětmi osoby‘ rozumí:

a) její potomci,

[...]

5. Dítě je členem domácnosti určité osoby, pokud v případě společného vedení domácnosti sdílí s touto osobou obydlí. Příslušnost k domácnosti nezaniká,

a) pokud dítě pobývá mimo společné obydlí pouze dočasně,

[...]“

11 Ustanovení § 26 odst. 1 FLAG zní:

„Každý, kdo neoprávněně obdržel rodinné dávky, musí dotčené částky vrátit.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 12 Od roku 2001 je DN, který má polský původ, rakouským státním příslušníkem a má své bydliště výlučně v Rakousku.
- 13 Až do jejich rozvodu v roce 2011 byl sezdán s polskou státní příslušnicí. Tato polská státní příslušnice pobývá v Polsku spolu s jejich společnou dcerou, narozenou v roce 1991 a rovněž polskou státní příslušnicí.
- 14 Od listopadu 2011 pobírá DN od příslušných polských a rakouských institucí důchod na základě předčasného odchodu do důchodu a dob pojištění dosažených postupně v Polsku a Rakousku.
- 15 Spor v původním řízení se týká žádosti o vrácení rodinných dávek ve formě vyrovnávacích příspěvků a daňových úlev na dítě (dále jen „dotčené rodinné dávky“), které daňová správa priznala DN v období od ledna do srpna 2013 z důvodu finanční zátěže spojené s výživou dcery, jež je společným dítětem DN a jeho bývalé manželky a jež studovala v Polsku, přičemž DN tyto dávky své dceři následně vyplácel.
- 16 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že bývalá manželka DN nikdy nepodala v Rakousku žádost o poskytnutí dotčených rodinných dávek, přičemž tyto dávky byly vždy poskytovány DN, aniž bylo od jeho bývalé manželky požadováno prohlášení o vzdání se práva.
- 17 Mimoto během tohoto období ani DN, ani jeho bývalá manželka nepobírali rodinné dávky v Polsku, jelikož výše důchodu, který pobíral DN v Rakousku, překračovala maximální výši příjmu zakládající nárok na takové dávky.
- 18 Rozhodnutím ze dne 12. listopadu 2014 daňová správa nařídila vymáhání vrácení dotčených rodinných dávek z důvodu, že vzhledem k tomu, že DN pobírá polský důchod, není Rakouská republika k poskytování těchto dávek příslušná. Tato daňová správa měla dále za to, že povinnost placení vyrovnávacího doplatku podle čl. 68 odst. 2 nařízení č. 883/2004 se nevztahuje na členský stát, který je v případě pobírání důchodu příslušný podpůrně.
- 19 DN ve své žalobě podané proti tomuto rozhodnutí k předkládajícímu soudu, Bundesfinanzgericht (spolkový finanční soud, Rakousko), tvrdí, že podmínky pro výplatu vyrovnávacího doplatku ze strany Rakouské republiky na základě uvedeného čl. 68 odst. 2 ve spojení s relevantními ustanoveními FLAG byly splněny.

- 20 Předkládající soud, který poukazuje na existenci dvou protichůdných směrů ve své judikatuře, má za to, že vzhledem k tomu, že DN vykonával zaměstnání v Rakousku v rámci výkonu volného pohybu pracovníků a pobírá tam na základě této činnosti důchod, je to právě tento členský stát, který je jako jediný „příslušn[ý] pro poskytování jeho důchodu“ ve smyslu druhé věty článku 67 nařízení č. 883/2004. DN má tedy podle uvedeného soudu nárok na dotčené rodinné dávky a jediná otázka, která vyvstává, je, zda mu Rakouská republika musí tyto dávky vyplatit přednostně, nebo podpůrně. Pravomoc tohoto členského státu k přiznání uvedených dávek na základě jednoho z těchto důvodů vyplývá rovněž z čl. 68 odst. 2 tohoto nařízení, jehož cílem je vedle zabránění nezákonnému souběhu nároků zaručit na základě mechanismu vyrovnávacího doplatku maximální výši rodinných dávek.
- 21 Podle předkládajícího soudu je nárok na rodinné dávky v Polsku podle polského práva podmíněn výlučně bydlištěm v tomto členském státě, zatímco v Rakousku je podle unijního práva založen na pobírání důchodu. Za těchto podmínek má uvedený soud za to, že podle čl. 68 odst. 1 písm. a) nařízení č. 883/2004 je Rakouská republika přednostně příslušným členským státem, a musí tedy vyplácet dotčené rodinné dávky v plném rozsahu.
- 22 Předkládající soud má za to, že postoj daňové správy, podle kterého se vzhledem ke skutečnosti, že jak Rakouská republika, tak Polská republika jsou příslušné k vyplácení důchodu DN, použije pouze čl. 68 odst. 1 písm. b) bod ii) nařízení č. 883/2004, nezohledňuje článek 67 tohoto nařízení a v jeho důsledku je Polská republika členským státem příslušným přednostně jakožto členský stát bydliště dcery, která je společným dítětem DN a jeho bývalé manželky. Dokonce i v tomto případě by Rakouská republika byla povinna vyplatit, vzhledem ke skutečnosti, že tyto dávky by z důvodu překročení maximální výše příjmu zakládající nárok na rodinné dávky v Polsku nebyly vyplaceny, vyrovnávací doplatek podle čl. 68 odst. 2 uvedeného nařízení ve výši odpovídající částce, kterou by musela vyplatit, pokud by byla členským státem příslušným přednostně.
- 23 Předkládající soud upřesňuje, že daňová správa podpůrně odůvodňuje své rozhodnutí o vymáhání vrácení dotčených rodinných dávek s ohledem na skutečnost, že podle čl. 2 odst. 2 FLAG měla nárok na dotčené rodinné dávky právě bývalá manželka DN, která bydlí se svým dítětem v Polsku, takže je třeba tyto dávky, jež obdržel DN, získat zpět, třebaže jeho bývalé manželce uplynula lhůta pro podání žádosti o výplatu dávek její osobě. Uvedený soud si klade otázku, zda čl. 60 odst. 1 třetí věta nařízení č. 987/2009, který stanoví, že v případě neuplatnění práva osoby mající nárok na rodinné dávky musí žádost o poskytnutí těchto dávek druhým rodičem zohlednit příslušná instituce členského státu, jehož právní předpisy se použijí, představuje základ nároku tohoto druhého rodiče na takové dávky, a zda je v tomto ohledu relevantní, že tento rodič nese převážně zátěž spojenou s výživou dítěte, jako je tomu v projednávaném případě.
- 24 Mimoto se předkládající soud zamýšlí nad otázkou, zda se mechanismy spolupráce mezi příslušnými institucemi členských států, jejichž právní předpisy se pro účely poskytování rodinných dávek, jak jsou stanoveny v článku 60 nařízení č. 987/2009, použijí přednostně či podpůrně, uplatní rovněž v souvislosti s vymáháním vrácení těchto dávek.

25 Za těchto okolností se Bundesfinanzgericht (spolkový finanční soud, Rakousko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Musí být slovní spojení ‚člensk[ý] stá[t] příslušn[ý] pro poskytování [...] důchodu‘ uvedené ve druhé větě článku 67 [nařízení č. 883/2004] vykládáno v tom smyslu, že je jím míněn členský stát, který byl předtím jakožto stát zaměstnání příslušný pro poskytování rodinných dávek a jenž je nyní povinen poskytovat starobní důchod, na který vznikl nárok na základě předchozího využití práva volného pohybu pracovníků na jeho území?
- 2) Musí být slovní spojení ‚nárok[y] přiznan[é] z důvodu pobírání důchodů‘ uvedené v čl. 68 odst. 1 písm. b) bodě ii) [nařízení č. 883/2004] vykládáno v tom smyslu, že nárok na rodinné dávky je nutno považovat za přiznaný z důvodu pobírání důchodu v případě, že zaprvé právní předpisy Unie nebo vnitrostátní právní předpisy jako hmotněprávní podmínku pro přiznání nároku na rodinné dávky stanoví pobírání důchodu a zadruhé je mimoto ve skutkové rovině skutečně splněna hmotněprávní podmínka pobírání důchodu, takže na ‚prosté pobírání důchodu‘ se čl. 68 odst. 1 písm. b) bod ii) [nařízení č. 883/2004] nevztahuje a že dotčený členský stát nelze z hlediska unijního práva považovat za ‚stát příslušný k vyplácení důchodu‘?
- 3) Pro případ, že pro účely výkladu pojmu stát příslušný k vyplácení důchodu postačuje prosté pobírání důchodu:

Musí být, v případě pobírání starobního důchodu, na který vznikl nárok za působnosti nařízení o migrujících pracovnících, jakož i na základě dřívějšího výkonu zaměstnání v členském státě v době, kdy buď pouze stát bydliště, nebo oba státy ještě nebyly členskými státy [Evropské] [u]nie nebo Evropského hospodářského prostoru (EHP), slovní spojení ‚v nezbytných případech se poskytuje vyrovnávací doplatek ve výši, která tuto částku přesahuje‘ uvedené v čl. 68 odst. 2 druhé části druhé věty [nařízení č. 883/2004], ve světle rozsudku ze dne 12. června 1980, Laterza (733/79, EU:C:1980:156), vykládáno tak, že rodinné dávky jsou unijním právem zaručeny v maximální možné výši i v případě pobírání důchodu?
- 4) Musí být čl. 60 odst. 1 třetí věta [nařízení č. 987/2009] vykládán v tom smyslu, že brání čl. 2 odst. 5 [FLAG], podle něhož má v případě rozvodu nárok na rodinné přídavky a daňovou úlevu na dítě rodič, jenž vede domácnost, po dobu, po kterou je zletilý a studující dítě členem jeho domácnosti, jenž však nepodal ve státě bydliště ani ve státě příslušném k vyplácení důchodu příslušnou žádost, takže druhý rodič, který bydlí jako důchodce v Rakousku a ve skutečnosti nese výlučně finanční zátěž spojenou s výživou dítěte, může nárok na rodinné přídavky a daňovou úlevu na dítě uplatněný u instituce členského státu, jehož právní předpisy se použijí přednostně, založit přímo na čl. 60 odst. 1 třetí větě [nařízení č. 987/2009]?
- 5) Musí být čl. 60 odst. 1 třetí věta [nařízení č. 987/2009] dále vykládán v tom smyslu, že pro odůvodnění postavení pracovníka migrujícího v rámci Unie jako účastníka řízení v řízení vedeném členským státem o přiznání rodinných přídaveků, je rovněž nezbytné, aby [dotyčný rodinný příslušník nebo člen domácnosti] byl převážně závislý na tomto pracovníkovi ve smyslu čl. 1 písm. i) bodu 3 nařízení č. 883/2004?
- 6) Musí být ustanovení o dialogu podle článku 60 [nařízení č. 987/2009] vykládána v tom smyslu, že instituce zúčastněných členských států musí takový dialog vést nejen v případě přiznání rodinných dávek, ale i v případě vymáhání vrácení rodinných dávek?“

K předběžným otázkám

K první až třetí otázce

- 26 Podstatou první až třetí otázky předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, jak musí být vykládány čl. 67 druhá věta a čl. 68 odst. 1 a 2 nařízení č. 883/2004, aby bylo možné určit v případě, kdy osoba pobírá důchod ve dvou členských státech, v souladu s právními předpisy kterého z těchto členských států má tato osoba případně přednostně nárok na rodinné dávky.
- 27 Na úvod je třeba konstatovat, že taková osoba, jako je DN, spadá do osobní působnosti nařízení č. 883/2004, které se v souladu s jeho čl. 2 odst. 1 použije na státní příslušníky členského státu bydlící v některém členském státě, kteří podléhají nebo podléhali právním předpisům jednoho nebo více členských států, jakož i na jejich rodinné příslušníky a pozůstalé.
- 28 Mimoto předkládající soud uvádí, že dotčené rodinné dávky představují „rodinné dávky“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. j) nařízení č. 883/2004.
- 29 Článek 67 tohoto nařízení se týká, jak vyplývá z jeho názvu, vyplácení rodinných dávek zejména v případě, kdy „[r]odinní příslušníci bydl[í] v jiném členském státě“. Druhá věta tohoto článku stanoví v tomto ohledu speciální pravidlo, že v takovém případě má „důchodce [...] nárok na rodinné dávky v souladu s právními předpisy členského státu příslušného pro poskytování jeho důchodu“ (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 27. února 2014, Würker, C-32/13, EU:C:2014:107, bod 49).
- 30 Pokud jde o členský stát příslušný pro poskytování důchodu určité osoby ve smyslu uvedené věty, z čl. 1 písm. s) nařízení č. 883/2004 vyplývá, že pro účely tohoto nařízení se pojmem „příslušný členský stát“ rozumí členský stát, ve kterém se nachází příslušná instituce, přičemž tato instituce je definována v uvedeném čl. 1 písm. q) zejména jako instituce, u které je dotyčná osoba pojištěna v době podání žádosti o dávku, nebo instituce, u níž dotyčné osobě vznikne nebo by vznikl nárok na dávky, kdyby tato osoba nebo její rodinní příslušníci měli bydliště v členském státě, ve kterém se dotyčná instituce nachází.
- 31 Uvedený pojem „příslušný členský stát“ se proto pro účely použití článku 67 druhé věty nařízení č. 883/2004 nemůže omezit na označení členského státu povinného vyplácet dotyčnému důchod z důvodu, že tato osoba dříve využila svého práva na volný pohyb pracovníků na území tohoto členského státu.
- 32 Ve věci v původním řízení pobírá DN důchod vyplácený jak Polskou republikou, tak Rakouskou republikou z důvodu dob pojištění dosažených v těchto členských státech. Každý z těchto států musí být tudíž považován za „příslušný pro poskytování jeho důchodu“ ve smyslu ustanovení uvedeného v předchozím bodě, takže DN má nárok na rodinné dávky v souladu s právními předpisy obou těchto členských států.
- 33 Přitom, pokud existuje několik nároků podle různých vnitrostátních právních předpisů, použijí se pravidla k vyloučení souběhu stanovená článkem 68 nařízení č. 883/2004 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. září 2019, Moser, C-32/18, EU:C:2019:752, bod 40).

- 34 Je však třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora k tomu, aby bylo možné mít za to, že v daném případě došlo k takovému souběhu nároků na rodinné dávky, nestačí, aby byly takové dávky splatné v jednom členském státě a zároveň aby existovala pouhá možnost poskytnutí takových dávek v jiném členském státě (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. října 2015, Trapkowski, C-378/14, EU:C:2015:720, bod 32 a citovaná judikatura).
- 35 Z judikatury Soudního dvora totiž vyplývá, že k tomu, aby bylo možné považovat rodinné dávky za splatné podle právních předpisů členského státu, musí právní předpisy tohoto státu uznávat nárok na výplatu dávek ve prospěch dotyčného rodinného příslušníka. Je tedy nezbytné, aby dotyčná osoba splňovala veškeré podmínky formální i věcné, které stanoví právní předpisy uvedeného státu, aby uvedený nárok mohla uplatňovat (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. října 2010, Schwemmer, C-16/09, EU:C:2010:605, bod 53).
- 36 V projednávaném případě z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že ani DN, ani jeho bývalá manželka nemohli v Polsku pobírat rodinné dávky z důvodu zátěže související s výživou jejich dcery, která má bydliště v tomto členském státě, jelikož výše důchodu, jenž pobírá DN v Rakousku, překročila maximální výši příjmu zakládající nárok na takové dávky podle polských právních předpisů.
- 37 Z toho vyplývá, že vzhledem k tomu, že ani DN, ani jeho bývalá manželka nemohou uplatnit nárok na rodinné dávky v Polsku, pravidla přednosti uvedená v článku 68 nařízení č. 883/2004 se nepoužijí v takové situaci, jako je situace, o níž se jedná ve věci v původním řízení.
- 38 Proto je třeba na první až třetí otázku odpovědět tak, že čl. 67 druhá věta nařízení č. 883/2004 musí být vykládán v tom smyslu, že pokud osoba pobírá důchod ve dvou členských státech, má tato osoba nárok na rodinné dávky v souladu s právními předpisy těchto dvou členských států. Je-li pobírání takových dávek v některém z těchto členských států podle vnitrostátních právních předpisů vyloučeno, nepoužijí se pravidla přednosti uvedená v čl. 68 odst. 1 a 2 tohoto nařízení.

Ke čtvrté a páté otázce

- 39 Ze znění čtvrté a páté otázky, které je třeba zkoumat společně, vyplývá, že podstatou těchto otázek předkládacího soudu je, zda musí být čl. 60 odst. 1 třetí věta nařízení č. 987/2009 vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, podle které je nárok na rodinné dávky vyhrazen rodiči, jenž s dítětem žije, takže i v případě, že tento rodič nepodal žádost o takové dávky, nemá druhý rodič, který jako jediný nese finanční zátěž spojenou s výživou dítěte, nárok na tyto dávky.
- 40 V tomto ohledu je třeba připomenout, že i když nařízení č. 883/2004 a č. 987/2009 stanoví pravidla, dle nichž lze určit osoby, které mohou uplatňovat nárok na rodinné dávky, jsou osoby mající nárok na tyto dávky, jak vyplývá z článku 67 prvního nařízení, určovány podle vnitrostátního práva (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. října 2015, Trapkowski, C-378/14, EU:C:2015:720, body 43 a 44).
- 41 V tomto kontextu čl. 60 odst. 1 třetí věta nařízení č. 987/2009 stanoví, že pokud osoba mající nárok na rodinné dávky své právo neuplatní, musí příslušné instituce členských států přihlédnout k žádostem o poskytnutí takových dávek, které podaly osoby či instituce, na něž se vztahuje toto ustanovení a mezi něž patří i „druhý rodič“.

- 42 Soudní dvůr měl již příležitost zdůraznit, že jak vyplývá ze znění a systematiky tohoto ustanovení, je třeba rozlišovat mezi podáním žádosti o rodinné dávky a nárokem na pobírání takových dávek. Pokud totiž, jak vyplývá také z tohoto znění, postačí k tomu, aby byla příslušná instituce dotyčného členského státu povinna se touto žádostí zabývat, aby žádost o poskytnutí takových dávek podala jedna z osob, které na ně mohou uplatnit nárok, nebrání unijní právo tomu, aby taková instituce dospěla na základě použití vnitrostátního práva k závěru, že osoba oprávněná pobírat rodinné dávky pro dítě, je jinou osobou, než která podala žádost o poskytnutí těchto dávek (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. října 2015, Trapkowski, C-378/14, EU:C:2015:720, body 46 až 48).
- 43 Z toho vyplývá, že čl. 60 odst. 1 třetí věta nařízení č. 987/2009 nebrání vnitrostátní právní úpravě, podle níž je nárok na rodinné dávky vyhrazen rodiči žijícímu s dítětem, takže i v případě nepodání žádosti o takové dávky tímto rodičem, nemá druhý rodič, který jako jediný nese finanční zátěž spojenou s výživou dítěte, na tyto dávky nárok (obdobně viz rozsudek ze dne 22. října 2015, Trapkowski, C-378/14, EU:C:2015:720, bod 50).
- 44 Nicméně být v projednávané věci bývalá manželka DN, která žije se svou dcerou, nikdy nepodala žádost o poskytnutí rodinných dávek ani rakouských slev na dani, daňová správa přiznala dotčené rodinné dávky DN, a to aniž bylo od jeho bývalé manželky vyžadováno prohlášení o vzdání se práva. Uvedená daňová správa se přitom v rámci sporu v původním řízení domáhá vrácení dotčených rodinných dávek na základě čl. 26 odst. 1 FLAG, přičemž se podpůrně opírá o vnitrostátní právní úpravu uvedenou v bodě 39 tohoto rozsudku.
- 45 Podle všeho se tedy daňová správa v projednávaném případě zabývala v souladu s čl. 60 odst. 1 třetí větou nařízení č. 987/2009 žádostí o poskytnutí rodinných dávek, kterou podal DN, a nejprve se rozhodla této žádosti vyhovět, což však přísluší ověřit předkládajícímu soudu.
- 46 Z toho vyplývá, že pro účely vyřešení sporu v původním řízení je třeba zejména přezkoumat, zda je za takových okolností vrácení dotčených rodinných dávek vyžadované následně daňovou správou v rozporu s tímto ustanovením.
- 47 V tomto ohledu je třeba připomenout, že v rámci spolupráce mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem zavedené článkem 267 SFEU přísluší Soudnímu dvoru poskytnout vnitrostátnímu soudu užitečnou odpověď, která mu umožní rozhodnout spor, jenž mu byl předložen. Z tohoto hlediska musí Soudní dvůr případně přeformulovat otázky, které jsou mu položeny, aby tomuto soudu poskytl veškeré prvky výkladu, jež mohou být pro rozhodnutí věci, jež mu byla předložena, užitečné, ať již na ně ve svých otázkách odkázal, či nikoli. V tomto ohledu je na Soudním dvoru, aby ze všech poznatků předložených vnitrostátním soudem, zejména pak z odůvodnění předkládacího rozhodnutí, vytěžil ty prvky unijního práva, které je s přihlédnutím k předmětu sporu třeba vyložit (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. května 2021 Asociația „Forumul Judecătorilor din România“ a další, C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 a C-397/19, EU:C:2021:393, bod 131 a citovaná judikatura).
- 48 Za těchto podmínek je třeba čtvrtou a pátou otázku chápat tak, že jejich podstatou je, zda musí být čl. 60 odst. 1 třetí věta nařízení č. 987/2009 vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, jež umožňuje vymáhání vrácení rodinných dávek poskytnutých v případě, kdy rodič, který měl na tyto dávky nárok na základě této právní úpravy, nepodal žádost, druhému rodiči, jehož žádostí se příslušná instituce v souladu s tímto ustanovením zabývala, a který jako jediný nese finanční zátěž spojenou s výživou dítěte.

- 49 Jak vyplývá ze znění čl. 60 odst. 1 třetí věty nařízení č. 987/2009, i když je příslušná instituce dotyčného členského státu povinna v případě, kdy rodič mající nárok na rodinné dávky podle vnitrostátní právní úpravy nepodal žádost, zabývat se žádostí, kterou podala jiná osoba uvedená v tomto ustanovení, je zamítnutí posledně uvedené žádosti z důvodu, že tato osoba není podle uvedené právní úpravy osobou mající nárok na pobírání uvedených dávek, možností ponechanou této instituci.
- 50 Daňová správa přitom ve věci v původním řízení této možnosti nevyužila, jelikož vyhověla žádosti o rodinné dávky podané DN. Za těchto podmínek je rozhodnutí této správy vyhovět uvedené žádosti v souladu s čl. 60 odst. 1 třetí větou nařízení č. 987/2009.
- 51 Je třeba mít za to, že toto rozhodnutí je za okolností věci v původním řízení rovněž v souladu s účelem čl. 60 odst. 1 tohoto nařízení, který vzhledem k odkazu na články 67 a 68 nařízení č. 883/2004, jež provádí, odpovídá účelu ustanovení posledně uvedených článků (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. září 2019, Moser, C-32/18, EU:C:2019:752, bod 34).
- 52 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle článku 67 nařízení č. 883/2004 osoba může uplatnit nárok na rodinné dávky, včetně dávek pro rodinné příslušníky, kteří mají bydliště v jiném členském státě než v tom, jenž je povinen k vyplacení těchto dávek, jako kdyby žili v posledně zmíněném členském státě (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. října 2015, Trapkowski, C-378/14, EU:C:2015:720, bod 35). Jak uvedl generální advokát v bodě 34 svého stanoviska, tento článek vyžaduje globální přístup, v jehož rámci je příslušný orgán povinen při určování nároku na rodinné dávky zkoumat situaci rodiny jako celku, přičemž tyto dávky nemohou být z důvodu jejich samotné povahy považovány za nároky, které náleží jednotlivci nezávisle na jeho rodinné situaci [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. dubna 2020, Caisse pour l'avenir des enfants (Dítě manžela či manželky přeshraničního pracovníka), C-802/18, EU:C:2020:269, bod 57 a citovaná judikatura].
- 53 Podle čl. 1 písm. z) nařízení č. 883/2004 se pro účely tohoto nařízení „rodinnou dávkou“ rozumí všechny věcné nebo peněžité dávky určené k vyrovnání rodinných výdajů, s výjimkou záloh na výživné a zvláštních dávek při narození dítěte a při osvojení dítěte uvedených v příloze I uvedeného nařízení. Soudní dvůr rozhodl, že výraz „k vyrovnání rodinných výdajů“ musí být vykládán v tom smyslu, že jde zejména o veřejný příspěvek do rodinného rozpočtu, který má snížit zátěž pramenící z péče o děti [rozsudek ze dne 2. září 2021, INPS (Dávky při narození dítěte a v mateřství pro držitele jednotného povolení), C-350/20, EU:C:2021:659, bod 57 a citovaná judikatura].
- 54 Ve světle tohoto účelu je třeba mít podobně jako generální advokát v bodě 38 svého stanoviska za to, že čl. 60 odst. 1 třetí věta nařízení č. 987/2009 tím, že stanoví, že v případě nepodání žádosti rodičem majícím nárok na rodinné dávky podle vnitrostátních právních předpisů musí být přihlédnuto k žádosti podané zejména „druhým rodičem“, má za cíl zajistit, aby uvedené dávky přispívaly v souladu s jejich předmětem do rodinného rozpočtu a kompenzovaly náklady vynaložené osobou, která dítě skutečně vyživuje.
- 55 Z toho vyplývá, jak v podstatě uvedl generální advokát v bodech 39 až 41 svého stanoviska, že pokud přiznání rodinných dávek „druhému rodiči“ ve smyslu uvedeného ustanovení mělo za následek dosažení účelu těchto dávek, je žádost o jejich vrácení v rozporu s tímto účelem.

- 56 Jak přitom vyplývá z předkládacího rozhodnutí, ve věci v původním řízení nese DN, i když není rodičem, který má podle rakouské právní úpravy nárok na dotčené rodinné dávky, převážně zátěž související s výživou své dcery a rodinné dávky, které pobíral během období dotčeného v této věci, jí následně vyplácel.
- 57 Je třeba mít za to, že za takových okolností dotčené rodinné dávky skutečně dosáhly svého cíle, takže jejich vrácení by bylo v rozporu s účelem čl. 60 odst. 1 třetí větou nařízení č. 987/2009.
- 58 Na čtvrtou a pátou otázku je tedy třeba odpovědět tak, že čl. 60 odst. 1 třetí věta nařízení č. 987/2009 musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která umožňuje vymáhání vrácení rodinných dávek přiznaných v případě, kdy rodič mající na ně nárok na základě této právní úpravy nepodal žádost, druhému rodiči, jehož žádostí se příslušná instituce v souladu s tímto ustanovením zabývala, a který ve skutečnosti nese sám finanční zátěž spojenou s výživou dítěte.

K šesté otázce

- 59 S ohledem na odpověď na první až pátou otázku není namístě odpovídat na šestou otázku.

K nákladům řízení

- 60 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládacím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (sedmý senát) rozhodl takto:

- 1) Článek 67 druhá věta nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení**

musí být vykládán v tom smyslu, že

pokud osoba pobírá důchod ve dvou členských státech, má tato osoba nárok na rodinné dávky v souladu s právními předpisy těchto dvou členských států. Je-li pobírání takových dávek v některém z těchto členských států podle vnitrostátních právních předpisů vyloučeno, nepoužijí se pravidla přednosti uvedená v čl. 68 odst. 1 a 2 tohoto nařízení.

- 2) Článek 60 odst. 1 třetí věta nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 ze dne 16. září 2009, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení (ES) č. 883/2004**

musí být vykládán v tom smyslu, že

brání vnitrostátní právní úpravě, která umožňuje vymáhání vrácení rodinných dávek přiznaných v případě, kdy rodič mající na ně nárok na základě této právní úpravy nepodal žádost, druhému rodiči, jehož žádostí se příslušná instituce v souladu s tímto ustanovením zabývala, a který ve skutečnosti nese sám finanční zátěž spojenou s výživou dítěte.

Podpisy